

bezit heb ik nog altijd een exemplaar van haar Vondelingskens (dat ze me toezond bij de verschijning van den zooveelsten herdruk) waarin ze eigenhandig schreef: „Van het Vlaamsche kind van den weemoed”. Inderdaad, ze heeft later anders zich geuit — ik denk b.v. aan het bekende interview met de Muegl — maar dat was de signatuur van Alice uit vroegere jaren en het is eigenlijk tot aan haar dood toe (men leze „Magnolia” maar eens of „Ik dank U voor drij rozen”) haar diepste wezen gebleven. Dat ook was het, wat de verzen van „Vondelingskens” en „Op Zachte Vooizekens” voor ons echt deed zijn, poëzie, die in al haar simpelheid en eenvoudigheid, ontwelde aan haar ziel. Juist omdat we zóó Alice van nabij kenden — met we bedoel ik dan de velen, die met Alice in contact zijn geweest toen zij, vrij lang, hier te lande vertoefde — juist daarom waren we voor die „verzekes” zoo erkentelijk. Wat er aan devotie, aan weemoed, aan schuchterheid leefde in die dichtjes zagen en wisten we als volkomen echt. Het stond alles tegen den achtergrond van wat ze zelf omtrent haar leven en lijden vertelde, zonder opsmuk, precies zooals het door Indestege wordt ontkend „bloo en bedeesd”.

Dat nu dit element volkomen in het Gedenboek wordt gemist, zelfs er uit wordt geëlimineerd, en Alice Nahon uitsluitend als aanhangster en vertegenwoordigster van de moderne kunst-principes uitkomt — van wat haar in religieus opzicht bewogen heeft wordt zelfs nauwelijks gerept — is een eenzijdigheid, die ik ernstig betreurt. Want de Alice die wij — zie boven — hebben gekend en die we in dit boek hoopten terug te vinden, om aldus in onze herinnering te bewaren, vinden we alléén in dat eene stuk van haar zelf. En de dichteres die we er wél in ontmoeten is iemand, die we hier in Noord-Nederland niet hebben gekend. Ik zeg nog eens, dat ze best zoo kan geweest zijn — zelfs wordt het min of meer bewezen door het feit, dat ze de laatste jaren van haar leven opmerkelijk weinig correspondeerde — en voor onze biografische kennis is het van belang, dat we omtrent die laatste jaren zoo uitvoerig worden ingelicht, maar in een gedenkschrift dat wél haar portretten uit 1919—1925 brengt, had ook zeker haar ziekebeeld uit die periode niet mogen ontbreken.

Wat ons nu geboden wordt is een boek, dat veel moois en veel goeds bevat, maar dat ons toch niet geeft wat we verwachtten te ontvangen: het beeld van Alice Nahon uit de laatste jaren, zeker, maar óók de herinnering aan de Alice van „Vondelingskens” en „Op Zachte Vooizekens”, van de Amsterdamsche lezingen en de praat-avonden in kleineren bekendekring. En het is een teleurstelling, dat die, ons zóó bekende figuur, eenvoudig legendarisch wordt gemaakt. Eenzijdigheid is in een Gedenboek neel bedenkelijk.

C. T.

III ZIELKUNDE III

Hernieuwd Apollinarisme?

VI.

Een hooggeachte lezer van „De Reformatie” die klaarblijkelijk met belangstelling onze artikelen volgt, is zoo vriendelijk geweest na kennisname van onze vorige opmerkingen o.m. het volgende te schrijven:

„Als ik het wel begrepen heb, heb ik dan enerzijds nous als vormgevend principe, en anderzijds „ik” als activeeringsprincipe; en bij den Christus resp. de Logos i.p.v. de menselijke nous, en de Logos i.p.v. 't menselijke activeeringsprincipe. In beide gevallen wordt een menselijke „iets” vervangen door den Logos (eventueel een Goddelijk „iets”, aangezien ik hier zou kunnen vragen of het „ik” van den Logos nu ook het activeeringsprincipe van de Goddelijke natuur is). Wel is er verschil dat bij A. de nous bij het levende vleesch komt, en U een volkomen menselijke natuur aanneemt met alle functies e.d., en dat deze alleen door het „ik” geactiveerd wordt. Doch ook, dit verschil in het oog gehouden, bestaat er dan toch nog wel verschil in „principe”. 't Is mij moeilijk dit in te zien. 't Wil mij wel eens voorkomen, dat de beschouwing van den mensch hier het eenige is wat gewijzigd is. Bij A. rustte die op de filosofie van Aristoteles, tegenwoordig hebben we een andere filosofie, eventueel filosofieën. Maar voorts is de gedachte die A. in zijn systeem belichaamt gelijk gebleven. 't Is bij beide (bij Apollinaris, en in Uw zienswijze): de Logos neemt de plaats in van „iets” van den mensch. Wij hebben een „iets” dat Christus niet heeft; een „iets” dat ik zelf ben, terwijl dat „iets” van Christus los van het mijne staat (dit woord „iets” meen ik te mogen gebruiken op grond van Uw laatste artikel). Ik kan verkeerd zien maar de benaming Apollinarisme lijkt mij tot nu toe nog niet heelmaal verkeerd, ook al wacht ik me wel dit openlijk uit te spreken, omdat ik niet voldoende de stof beheerscht.”

Des te meer zijn wij gaarne bereid op deze opmerkingen in te gaan, wijl zij juist aansluiten bij datgene, wat wij thans nog willen zeggen.

Om onze verdere uiteenzetting te geven is het echter noodig, dat wij beginnen met wat wij zouden kunnen noemen een kleine repetitie van enkele punten uit de Gereformeerde Dogmatiek. Laat ik er dan met nadruk op mogen wijzen, dat hetgeen nu onmiddellijk hierna volgt een opvatting is die steeds door de Gereformeerde dogmatiek is verdedigd. Wij zullen eerst de stelling formuleeren en daarna mogen enkele citaten bewijzen wat wij zeiden.

Wij willen de stelling aldus formuleeren: De Zone Gods heeft de menselijke natuur aangenomen, maar hij heeft niet aangenomen „één” mensch. Christus was mensch; maar niet in den gewonen zin een menselijke persoon, een menselijke individualiteit. Wanneer wij het menselijk „ik” „iets” noemen, dan bezat Christus dat „iets” niet.

Wij leeren dan ook steeds, dat Christus geen menselijk „ik” had, dat hij geen menselijke persoon was.

Deze leer is, ik herhaal dat, niet door mij geponeerd, maar het is de leer der Gereformeerde belijders.

Daarom zeggen wij dan ook, dat „de eeuwige Zone Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menselijke natuur uit het vleesch en bloed der maagd Maria door de werking des Heiligen Geestes aangenomen heeft”. (Antw. 35 Heidelb. cat.)

Reeds vroeger, 23 Maart 1934, drukten wij in deze rubriek af, wat Dr. Kuyper in „E Voto” over vraag 35 van den Catechismus zeide. Wij willen dat niet hier nog eens herhalen.

Wel willen wij nog een paar citaten van denzelfden schrijver uit zijn boek „De Vleeschwording des Woords” laten volgen.

„Niet de Goddelijke natuur is vleesch geworden, maar de Persoon des Zoons, en omgekeerd, niet een menselijke persoon is door Messias aangenomen, maar onze menselijke natuur” (blz. 80.)

En elders:

„En evenzoo belijdt onze Confessie in Art. 19: „Wij gelooven dat door deze ontfeckenisse de persoon des Soons, onafscheidelijk vereenigt ende 'tsamen gevoegt is met de menselijke natuur; sodat er niet zijn twee Soonen Gods noch twee personen, maar twee naturen in den eenigen persoon vereenigt, doch elke nature hare onderscheiden eyenschappen behoudende.”

„Hierin ligt opgesloten, dat het subject in Jezus niet was een „menselijk persoon” Jezus, maar dat het subject in Jezus was en is de persoon des Zoons.” (blz. 71.)

En, om nu niet meer te noemen, tenslotte: „De Middelaar bezit dezelfde wezenlijke menselijke natuur die ik in mij omdraag, maar ze bestaat in hem op een wijze zooals ze bij geen mensch bestaat noch bestaan kan. En evenzoo omgekeerd, de Persoon des Middelaars bezit, ook na zijn Vleeschwording, dezelfde wezenlijke menselijke natuur als de Vader en de Heilige Geest, maar heeft vóór en in de Vleeschwording een bestaanswijze zooals noch bij den Vader noch bij den Heiligen Geest bestaat, noch ooit bestaan kan.

De vereeniging der twee naturen in den Middelaar is dus geen vereeniging, die voortvloeit uit gelijkwezenheid van beide naturen, gelijk de Vader, de Zoon, de Heilige Geest één zijn door gelijkwezenheid. Het is evenmin een vereeniging waardoor één wezen ontstaat, want de twee naturen gaan niet op in één wezen, maar hebben haar eenheid in de eenheid van de Persoon.” (blz. 78 en 79.)

Reeds herhaalde malen citeerden wij bovendien wat Bavinck in zijn „Gereformeerde Dogmatiek” Dl III 2e Druk blz. 333 e.v. over deze materie zeide.

Altijd weer moeten wij ons wachten voor de dwaling alsof Christus niet voor onze zonden zou kunnen zijn gestorven, indien Hij niet gelijk als wij een menselijke persoon was. Men zegt dan: „Mijn „ik” heeft toch ook gezondigd? Mijn persoon staat toch ook schuldig voor God? Als Christus nu niet een menselijke persoon was, hoe is het dan mogelijk dat hij voor mij de zonde draagt?”

Het is opvallend hoe vaak dit bezwaar wordt ingebracht tegen de psychologische opvatting, die dezerzijds wordt verdedigd.

Ik moge echter mijn geachte opponenten doen opmerken, dat zij door zoo te spreken in feite in oppositie zijn tegen de Gereformeerde Dogmatiek. Immers, de uitspraak, dat ieder mensch een menselijke persoon heeft of een menselijke persoon is — zoo men wil —, maar dat Christus niet zulk een menselijke persoon had, is waarlijk niet door mij geponeerd „pour besoin de la cause”, maar is een uitspraak van de vaders.

Wij achten het dan ook niet onze taak om deze uitspraak van de Gereformeerde Dogmatiek nader te adstrueeren. Er is over dit punt veel en

voortreffelijk geschreven. Slechts doen wij opmerken, dat de gedachte, alsof het noodig zou zijn dat Christus een menselijke persoon had om voor ons te kunnen voldoen, voortkomt uit het feit, dat men enerzijds te weinig het organisch karakter van de schuld en anderzijds te weinig het organisch karakter van Christus' borgtochtelijk werk ziet.

Maar het zal voor ieder begrijpelijk zijn, dat wij in deze artikelenreeks op deze zuiver theologische kwestie niet nader ingaan. Heeft men bezwaar tegen dit punt van onze voorstelling, dan moet men dit bezwaar niet alleen aan ons adres, maar aan alle vertegenwoordigers van de overtuiging der vaders, kenbaar maken.

Waar alles op aankomt is dit: Heeft Christus een volledige menselijke natuur gehad? Immers, wij belijden, dat de rechtvaardigheid Gods vorderde dat de menselijke natuur die gezondigd had, voor de zonde betaalde. (Cat. vr. 16.) Daarom moest Christus ware menselijke natuur uit Maria aannemen (Cat. vr. 35).

Daarom belijden wij ook in art. 19 van onze Confessie: „Wij gelooven dat door deze ontfeckenisse de Persoon des Zoons onafscheidelijk vereenigt en te zamen gevoegt is met de menselijke natuur; zoodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen in eenen eenigen Persoon vereenigt”.

Maar nu moet het ook duidelijk zijn dat voor de orthodoxie van een opvatting alles aankomt op deze vraag: Blijft deze opvatting leeren: 1e. dat Christus had een volledige menselijke natuur, de menselijke natuur, gelijk wij allen die deelachtig zijn; 2e. erkent die opvatting, dat Christus geen menselijke persoon had en dat de Persoon des Zoons de onpersoonlijke menselijke natuur aannam?

Dat zijn de criteria voor de orthodoxie eener opinie.

Geldt dit als criterium, dan moet Apollinaris onvoorwaardelijk worden afgewezen. Immers, bij hem mist Christus een wezenlijk en zeer voorname bestanddeel van de menselijke natuur.

Maar bij de opvatting die wij verdedigen, brengen wij juist de gedachte naar voren, die in de twee bovengenoemde punten werd geformuleerd.

Het persoonlijkheidsprincipe, de eigenlijke persoon, het „ik” was bij Christus Goddelijk; het was de Persoon des Zoons die in Jezus Christus de menselijke natuur tot afsluiting bracht.

Zoo meenen wij dat bij onze opvatting er een eenheid komt tusschen anthropologie en Christologie.

Een volgende maal hopen we in een slotartikel hierover nog iets te zeggen.

J. W.

UIT DE HISTORIE

Een billijk oordeel?

Het werk van Sixtinus Amama.

Als ge op de één of andere wijze met iemands werk kennis maakt, en dit werk u interesseert, rust ge niet, vóór ge ook met zijn verdere arbeid in aanraking komt; ja zelfs de persoon geheel ten voeten uit voor u staat.

Zoo gaat het ook met mij, nu ik met het werk van Sixtinus Amama kennis heb gemaakt.

Deze taalgeleerde is in de historie van ons Nederlandsch kerkelijk leven eenigszins op den achtergrond geraakt. Mijns inziens zonder eenige geldige reden. Ik hoop dan ook aan te toonen, dat het aanbeveling verdient dezen geleerde meer naar voren te halen; hem u ten voeten uit voor te stellen en hem zelfs van een hem opgelegde blaam te zuiveren.

In het jaar 1593 werd te Franeker aan Johannes Amama een zoon geboren. Deze J. Amama, provinciaal bouwmeester, was ook een en andermaal burgemeester aldaar. De zoon, de jonge Sixtinus, ontving zijn opleiding aan de Latijnsche school, en werd 10 April 1610 als student aan de Franeker Hoogeschool ingeschreven. Tijdens de regering van Willem Lodewijk, als Stadhouder van Friesland, werd in het jaar 1585, op den 20sten Juli, deze Hoogeschool plechtig ingewijd.

Vier faculteiten werden ingesteld, n.l. een godgeleerde, rechtsgeloorde, geneeskundige, en één voor oude talen en fraaie kunsten. Alleen zoodanige geleerden konden worden benoemd, die de Gereformeerde leer omhelsden, vervat in den Heidelbergischen Catechismus en de Nederl. Geleofsbelijdenis. Op deze Hoogeschool werd ook de 17-jarige student ingeschreven om in de Oostersche talen onderwezen te worden. Al spoedig gaf hij blijk van een grooten aanleg voor deze talen.

6 December 1610 beslisten Ged. Staten, dat Drusius (toenmaals Hoogleraar die den 60-jarigen leeftijd reeds had bereikt) één van zijn leerlingen zou aanwijzen en bekwaam maken, om na zijn overlijden zijn plaats te kunnen innemen,

speciaal om te geven.

In het eerding Amama Drusius, na belovenden kennis van gemeene ve

In het jaar om Erpeni zijn aan de V. T. Daar hij nog in L. Oxford, wa ville in het Theologie onderwezes Prediker zich daar leerden ha doot van direct naar aankomst v gelegd.

Zijn leera al te goed schappelijk gaerd, het Drusius wa geleerde. H vating ver kening der

Toch is l leeraar ge leerling, A zinnige op

Zes dage den Ged. aanbevolen der onderz denking, w niet voorb toren moe onderzoek Bogerman bevond ec hoofdinho de Nederl naar Art. 8 leeraar mo

Naar aan Lubbertius Woords b middag va eendrachtli benoemd zijnerzijds leer te zul universitei gevolge va alle hooge wachten.

Den 27 werd hij curatoren arbeid aan Integende van zijn t talen was het nut di de bestaan en den n Tegen de

Onder c dam 1623 zetting na en met a

Aan de door P. (Amsterd beteringen

Door z van de c overleggi Hooglee talen, da tekst kor op het es moesten.

Ook be tius en bandeloo En met s

Merkw. schreef i behand, matie, w voerd, is dat hij d kon.” He onder he bereide eendrach

Zoozee zelfs Du aan zijn lijke ove deeren. / goed ont toeloeic